

Pienistä

PITÄEN

Eläinten viikon tietopaketti
kaneista ja pikkujyrsijöistä

ELÄINTEN
PUOLESTA!

SEY

SUOMEN ELÄINSUOJELUYHDISTYSTEN LIITTO RY

Opettajalle

Kaneja, jyrsijöitä ja muita pieniä eläimiä pidetään usein helppoina lasten lemmikkeinä. Niidenkin hoidossa lapsi kuitenkin tarvitsee aikuisen opastusta enemmän kuin usein tiedetään. Pienlemmikkien hyvä hoito on tärkeää muun muassa siksi, että kaikki nisäkkäät kokevat kivun, pelon ja mielihyvän yhtä voimakkaina – oli kokijana sitten hiiri, koira tai hevonen.

Jokaisella eläinlajilla on synnynnäisiä, lajityypillisiä tarpeita sen suhteen, millaista ravintoa, elinympäristöä ja toiminnan mahdollisuuksia ne tarvitsevat voidakseen hyvin. Tieto onkin avain lemmikin hyvään hoitoon. Asiantuntevasti hoidetusta eläimestä on enemmän iloa myös omistajalleen, koska silloin eläin käyttäytyy vivahteikkaammin ja usein myös elää pidempään.

Tämä vihkonen on alakouluikäisille suunniteltu tietopaketti yleisimmistä pienlemmikeistä ja niiden hoidosta. Aineistoa voi käyttää usean eri oppiaineen tunneilla, kuten

- biologian opetuksen oheismateriaalina
- äidinkielen opetuksessa esitelmän tai aineen aiheena
- kuvaamataidon opetuksessa piirtämistehtävien virikkeenä.

Kouluopetuksen lisäksi vihkonen sopii käytettäväksi myös muun muassa luonto- ja eläinkerhoissa, partiossa ja 4H-toiminnassa.

Alakouluikäisille suunniteltuja, tähän vihkoseen liittyviä tehtäviä on netissä osoitteessa www.lemmikitieto.fi. Sivustolta löytyy myös syventävää lisätietoa, joka sopii vanhemmillekin oppilaille.

Teksti: Helena Telkänranta

Kuvat:

Suvi Elo:	kansi
Sakari Alasuutari:	sivu 6
Krista Bäckström:	sivu 17 (ylempi kuva)
Suvi Elo:	sivu 21
Merja Forsman:	sivu 17 (alempi kuva)
Paula Hirsjärvi:	sivu 11
Krista Hokkanen:	sivut 7 ja 9
Miia Koivisto:	sivu 23
Pekka Kupari:	sivu 14
Seppo Parkkinen:	sivut 3 ja 18
Minna Sarakontu:	sivu 19 (alempi kuva)
Helena Telkänranta:	sivut 5, 12, 13, 22
Jyrki Tuohela:	sivu 19 (ylempi kuva)
Jouko Varonen:	sivu 20

Ulkoasu:
Purple Workshop Oy

Julkaisija:
SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
Kotkankatu 9, 00510 Helsinki
www.sey.fi
2011

Sisällys

Osa 1: Hyvä koti lemmikille

<i>Tunne lemmikkisi</i>	4
<i>Mistä hankin eläimen?</i>	6
<i>Eläimelle eläinkaveri</i>	7
<i>Ruoka ja vesi</i>	8
<i>Häkki tai muu asunto</i>	10
<i>Häkin sisustus</i>	12
<i>Vapaana huoneessa</i>	13
<i>Käsittely</i>	14

Osa 2: Eläinlajeja esittelyssä

<i>Rotta ja hiiri</i>	16
<i>Mongoliangerbilli</i>	18
<i>Syyrian- ja kääpiöhamsterit</i>	19
<i>Marsu</i>	20
<i>Kani</i>	21
<i>Chinchilla ja degu</i>	22
<i>Siperianmaaraora</i>	23

Mistä lisätietoa?

Tässä vihkosessa kerrotaan joitakin perusasioita tavallisimmista pikkulemmikeistä. **Se ei kuitenkaan vielä yksin riitä eläinten hoito-oppaaksi.** Lisää tietoa löytyy muun muassa kirjasta **Pienlemmikkien virikeopas** ja eri eläinlajien hoitoa käsittelevistä kirjoista.

Netissä hyviä tietolähteitä ovat muun muassa www.lemmikitieto.fi – SEYn ylläpitämä sivusto
www.ellukortti.fi – SEYn eläintaitosivut lapsille ja nuorille
www.skjl.net/ – Suomen Kani- ja Jyrsijäliitto sekä sen alayhdistykset
www.faanatar.fi – Faanatar-eläinkauppaketjun sivut, joilla on myös hoito-ohjeita
www.kodittomat.fi – eläinsuojeluyhdistysten yhteinen sivusto, johon on koottu uutta kotia etsiviä lemmikkejä

Netin keskustelupalstoilla olevia tietoja eläimistä ei kannata aina uskoa. Osa keskustelupalstojen kirjoittajista on vielä kokemattomia eläinten hoidossa, ja heidän antamansa neuvot voivat olla eläimille jopa haitaksi.

Tunne lemmikkisi

Marsut, hamsterit ja monet muut lemmikit näyttävät pieniltä, mutta ovat sisältä suuria. Kun eläin on iloinen tai surullinen tai sitä pelottaa, sen tunteet ovat yhtä voimakkaita, oli se sitten pieni tai suuri eläin. Hiiren ilot ja surut ovat siis yhtä suuria kuin koiran tai hevosen.

Pienet eläimet ovat suuria myös toisella tavalla. Ne tarvitsevat paljon tilaa ja tekemistä. Kaikkien kesyjen pikkulemmikkien esi-isät olivat luonnonvaraisia eläimiä, jotka kuljeskelivat suurella alueella ja etsivät ahkerasti ruokaa. Kaikilla kesyillä eläimillä on edelleen jäljellä tämä sama halu liikkua ympäriinsä ja puuhailla aktiivisesti.

Eri eläinlajien välillä on kuitenkin eroja siinä, mitä ne haluavat tehdä. Kani ja gerbiili haluavat kaivaa maata, rotta pitää kiipeilemisestä ja hamsteri kerää ruokavarastoja. Useimmat lajit ovat seurallisia ja tarvitsevat lajikumppanin kaverikseen, mutta eivät kaikki.

Jos sinulla tai kavereillasi on omia eläimiä, tai jos saatat joskus tulevaisuudessa saada lemmikkejä, on tärkeää tietää paljon siitä, mitä juuri tämä eläinlaji tarvitsee. Silloin osaat järjestää eläimille sellaiset olot, joissa ne viihtyvät ja ovat onnellisia. Samalla eläimistä tulee myös hauskeempaa ja kiinnostavampaa seuraa sinulle.

Kaivaminen on tärkeä osa kanin elämää. Luonnossa kanit kaivaisivat kotikolonsa itse. Kesykanienkin elämä on mukavampaa, jos ne voivat kesäisin välillä jaloitella ja kaivaa pihalla isossa aitauksessa.

Hyvissä oloissa elävä eläin liikkuu enemmän ja monipuolisemmin kuin huonoissa oloissa elävä. Usein se myös elää pitempään.

Vaikka sinulla ei olisi omia eläimiä, on silti kiinnostavaa tutustua erilaisiin eläimiin ja niiden ominaisuuksiin. Pikkujyrsijät saattavat ensi silmäyksellä näyttää aika samantaisilta, mutta eri lajien elintavoissa on silti suuriakin eroja. Jokainen eläin katsoo maailmaa vähän eri tavalla.

Omien eläinten tunteminen yksilönä on myös hyvin tärkeää. Kun vietät paljon aikaa lemmikkiesi kanssa, opit huomaamaan, jos ne jonain päivänä ovat tavallista hiljaisempia ja vaisumpia. Tämä on tärkeää huomata, koska silloin ne saattavat olla sairaita. Jos epäilet eläimesi ehkä olevan sairas tai huomaat sen käyttäytyvän muutoin oudosti, on viipymättä varattava aika eläinlääkäriin.

Mistä hankin eläimen?

Ennen kuin kotiin päätetään hankkia lemmikkejä, kannattaa lukea kirjoja erilaisista lemmikeistä ja miettiä, mikä eläinlaji sopii itselle parhaiten. Tämän vihkosien sivulla 3 on vinkkejä kirjoista ja nettisivuista. Tärkeää on myös, että koko perhe on yhtä mieltä eläinten hankkimisesta ja muut perheenjäsenet ovat valmiita auttamaan niiden hoitamisessa. Vaikka eläimestä olisi tulossa juuri sinun lemmikkisi, se tarvitsee myös aikuisen ihmisen, joka on viime kädessä vastuussa sen hyvinvoinnista. Esimerkiksi eläimen sairastuessa se on vietävä eläinlääkäriin, mikä on yleensä paljon kalliimpaa kuin eläimen ostaminen.

Jyrsijät tai muut pikkulemmikit hankitaan yleensä joko eläinkaupasta tai kasvattajalta. Kasvattajat ovat ihmisiä, jotka pitävät kotonaan sekä tyttö- että poikaeläimiä ja antavat niiden saada poikasia. Kun poikaset ovat kasvaneet tarpeeksi, he myyvät ne hyviin koteihin.

Eläinkauppoja on monenlaisia. Jos aiot hankkia lemmikkisi eläinkaupasta, vertaile ensin eri kauppoja. Osta vain sellaisesta eläinkaupasta, jossa eläimet eivät vaikuta säikyiltä ja niillä on käytettävissään paljon tilaa ja tavaroita, kuten oksia ja pesäkoppeja.

Kesyimmät ja seurallisimmat eläimet saa yleensä silloin, kun ostaa eläimen kasvattajalta eikä eläinkaupasta. Kasvattajien eläimet asuvat heidän kotonaan ja tottuvat pienestä pitäen siihen, että ihminen käsittelee niitä ja seurustelee niiden kanssa. Myös kasvattajaa valitessa kannattaa käydä ensin eri kasvattajien luona ja katsoa, keillä on hyvin hoidetut eläimet.

Yksi tapa hankkia eläin on antaa koti kodittomalle. Eläinsuojeluyhdistyksillä on välillä hoidossaan pikkulemmikkejä, jotka on löydetty hylättyinä tai muuten pelastettu huonoista oloista ja hoidettu kuntoon, ja niille etsitään hyviä koteja.

Eläimestä tulee kesy, jos se saa paljon hyviä kokemuksia ihmisistä. Hyvän kasvattajan kotoa hankitut eläimet ovat yleensä tottuneet ihmisiin pienestä pitäen.

Eläimelle eläinkaveri

Sen lisäksi, että sinä olet lemmikkisi hyvä kaveri, melkein kaikki lemmikit tarvitsevat kaverikseen toisen eläimen, joka on samaa lajia.

Useimmat lemmikkeinä pidettävät eläinlajit ovat laumaeläimiä. Esimerkiksi kanit ja rotat elävät luonnossa ryhminä, joissa voi olla monta kymmentä eläintä. Kotonakin ne viihtyvät hyvin vain silloin, jos niillä on seuranaan vähintään yksi samanlainen kaveri.

Poikkeuksiakin on. Syyrianhamsteri eli kultahamsteri sekä useimmat kääpiöhamsterilajit ovat yksineläjiä. Ne eivät yleensä siedä muita lajitovereita lähellään, vaan haluavat olla kodin ainoana hamsterina.

Useimmat jyrsijät viihtyvät vain, jos niillä on samanlajista seuraa. On tärkeää tietää, millaiset kaverit sopivat oman pikkulemmikin seuraksi. Rotista tulee hyvät kaverukset, jos otetaan joko pelkkiä naaraspoikasia tai pelkkiä urospoikasia ja annetaan niiden kasvaa yhdessä.

Joskus kuulee sanottavan, että yksinäinen eläin kesyyntyisi paremmin. Tämä ei ole totta. Eläimen kesyyntyminen riippuu siitä, kuinka paljon se on poikasena saanut hyviä kokemuksia ihmisistä. Jos eläimiä käsitellään usein ja lempeästi jo poikasina, niistä tulee kesyjä ja luottavaisia silloinkin, kun ne saavat asua yhdessä keskenään. Jos taas eläin ei ole pienenä tottunut seurustelemaan ihmisten kanssa, siitä voi tulla pelokas ja herkästi pureva silloinkin kun sitä pidetään yksin.

Yhdessä pidettävät eläimet on kuitenkin valittava tarkasti. Mikä tahansa samanlainen eläin ei sovi toisen eläimen kaveriksi. Eri eläinlajeihin pätevät erilaiset säännöt sen mukaan, voiko esimerkiksi uroksia pitää yhdessä. Muita tärkeitä huomioon otettavia seikkoja ovat muun muassa eläinten ikä ja se, ovatko ne aikaisemmin tottuneet olemaan yhdessä muiden samanlajisten eläinten kanssa. Eläinten tutustuttaminen toisiinsa tulee tehdä varovasti ja ajan kanssa. Hyviä ohjeita tähän saa esimerkiksi kirjasta **Pienlemmikkien virikeopas**.

Kani ja sen poikanen syömässä. Lehtipuiden oksat tai muu kova purtava ovat tärkeitä kaikille pikkulemmikeille, jotta niiden hampaat eivät kasva liikaa.

Ruoka ja vesi

Eri eläinlajit tarvitsevat erilaista ruokaa. Ennen omien lemmikkien hankkimista kannattaa selvittää sekin, mitä kaikkea kyseinen eläinlaji tarvitsee pysyäkseen terveenä. Tärkeää on myös tietää, millaisista ruoista oma eläin saattaa sairastua, jotta ei tule antaneeksi sille vääränlaista ravintoa. Vinkkejä tietolähteistä on sivulla 3.

Esimerkiksi marsulla, kanilla ja chinchillalla pitää olla aina saatavilla kuivaheinää. Lisäksi annetaan tuoreruokaa, kuten kurkkua, salaattia, porkkanaa ja omenaa. Eri lajien välillä on kuitenkin eroja siinä, mitä tuoreruokia voi antaa ja kuinka paljon.

Lisäksi annetaan pieniä määriä siemenseosta, mutta ei liikaa, koska siitä lihoo helposti. Lemmikkien siemenseoksia on monenlaisia, ja on tärkeää hankkia juuri omalle eläinlajille tarkoitettu siemenseos. Jotkin eläimet tarvitsevat lisäksi muutakin. Esimerkiksi marsulle on annettava C-vitamiinia, jota myydään apteekissa.

Hampaiden hoito on pikkulemmikeille vielä tärkeämpää kuin meille, vaikka ne eivät käytäkään hammasharjaa. Sen sijaan ne tarvitsevat kovaa pureskeltavaa, kuten lehtipuiden oksia tai eläinkaupassa myytävää purtavaa. Tämä johtuu siitä, että kaikkien jyrsijöiden, samoin kuin kanien, hampaat kasvavat jatkuvasti. Jos niiden ulottuvilla on aina jotain kovaa pureskeltavaa, hampaat kuluvat sopivasti eivätkä kasva liian pitkiksi. Jos hampaat kasvavat liian pitkiksi, ne aiheuttavat kipua ja syömisvaikeuksia. Liian pitkiksi kasvaneet hampaat pitää käydä lyhentämässä eläinlääkärillä.

Puhdasta vettä on oltava aina tarjolla. Vesi vaihdetaan joka päivä, jotta se ei muutu limaiseksi. Jos vesi annetaan vesikupissa, kupin voi laittaa pesäkopin katolle, jolloin häkin pohjalla olevat purut eivät niin helposti sekoitu veteen. Silloin on varmistettava, että eläinten on helppo päästä katolle. Toinen tapa pitää vesi puhtaana on juomapullo, joita myydään eläinkaupoissa. Jos eläin ei ole ennen juonut pullosta, aluksi voi laittaa pullon alle myös vesikupin, jotta eläin oppii hakeutumaan tälle paikalle juomaan.

Häkki tai muu asunto

Pikkulemmikit ovat vilkkaita ja vikkeliä otuksia. Vaikka ne ovat pieniä, ne tarvitsevat paljon tilaa. Luonnossa esimerkiksi rotat saattavat kuljeskella parin kilometrin matkoja joka yö. Kaniperheen asuinalue luonnossa on jalkapallokentän kokoinen.

Eläinkaupoissa myydään monenlaisia häkkejä pikkulemmikeille. Yleensä ne ovat niin pieniä, että ne eivät sovi eläimen vakituiseksi asunnoksi – eivät edes yhden eläimen, kuten hamsterin. Eläin ei viihdy, jos se joutuu viettämään suurimman osan elämästään näin pienessä tilassa.

Tavallinen, eläinkaupasta ostettu häkki sopii kuitenkin eläinten asunnoksi siinä tapauksessa, että eläimet saavat olla joka päivä osan ajastaan vapaana huoneessa. Sivulla 13 kerrotaan lisää siitä, miten eläinten vapaana pitäminen sujuu turvallisesti.

Jos eläimiä ei voi päästää joka päivä vapaaksi huoneeseen, tarvitaan iso häkki. Yksi mahdollisuus on ostaa monta eläinkaupan häkkiä ja kiinnittää ne toisiinsa niin että häkkien avoimet oviaukot ovat toisiaan vasten. Silloin eläimet voivat siirtyä oviaukkojen kautta häkistä toiseen. Toinen mahdollisuus on iso oma-tekoinen häkki, jos perheen aikuiset tai esimerkiksi joku sukulainen osaa rakentaa sellaisen. Tällöin on hankittava hyvät rakennusohjeet esimerkiksi kirjoista tai kokeneelta eläinten kasvattajalta.

Häkille valitaan huoneessa sellainen paikka, että aurinko ei paista suoraan siihen, jotta eläimille ei tule liian kuuma. Häkkiä ei myöskään laiteta ikkunan lähelle, jotta paikka ei olisi vetoisa.

Pikkulemmikkien turvallisuudentunteelle on tärkeää, että samassa huoneessa ei ole kissaa tai koiraa. Vaikka pikkulemmikit olisivat turvassa häkin sisällä, kissan tai koiran tuijotus voi silti tuntua pelottavalta. Myöskään kovat äänet, kuten äänekäs musiikki, eivät sovi samaan huoneeseen eläinten kanssa.

Tämä marsujen asunto on tehty metallisesta varastohyllystä. Marsut eivät kiipeile, joten 40 sentin korkeiset reunat riittävät niille. Vasemalla näkyy pesäkoppi ja kasa kuivahainää. Oikealla takana vesikuppi on nostettu koholle, jotta purut eivät lentelisi sinne.

Häkin sisustus

Häkin pohjalle kuivikkeeksi sopii lehtipuuhake, joka ei pölyä. Hakkeen alle voi laittaa sanomalehteä, jolloin siivous sujuu helpommin. Häkin siivoamisessa hyvä mittari on oma nenä: jos häkki ei haise, hake on vaihdettu tarpeeksi usein.

Pikkulemmikeille on tärkeää, että ne voivat halutessaan mennä piiloon. Sitä varten häkkiin laitetaan pesäkoppeja. Kun eläimiä on useampia kuin yksi, myös koppeja tarvitaan vähintään yhtä monta kuin eläimiä. Ainakin yhden kopin on hyvä olla niin iso, että kaikki eläimet mahtuvat sinne halutessaan yhtä aikaa.

Muu sisustus riippuu siitä, mihin eläinlajiin lemmikkisi kuuluvat. Jotkin eläimet pitävät kovasti kiipeilytelineistä. Toisten mielestä on hauskaa ryömiä tunneleissa tai silputa paperia. Sivulla 16–23 kerrotaan lisää eri eläinlajien mieltymyksistä.

Häkkiin ei kannata laittaa mitään muovitarvikkeita. Monet pikkulemmikit jyrivät mielellään tavaroita, ja muovin jyrsiminen voi olla niille vaarallista. Jos eläin nielee vahingossa muovinpalan, se voi tukkia sen suoliston.

Juoksupyöräkin on parempi jättää ostamatta. Eläimet kyllä käyttävät juoksupyörää paljon, jos niiden häkki on liian pieni, mutta nykytiedon valossa yksitoikkoinen saman liikkeen toistaminen voi ajan mittaan aiheuttaa eläimelle ihmisen masennusta muistuttavan tilan. Joillekin eläimille, kuten gerbiileille ja deguille, juoksupyörää ei saa laittaa siksikään, että niiden häntä voi vahingoittaa siinä.

Kiipeileville eläimille kannattaa hankkia korkea häkki. Sellaiseen mahtuu paljon kiipeilypuita, jotka tekevät häkistä eläimille hauskemman.

Löydätkö kuvasta siperianmaavoravan?

Vapaana huoneessa

Lemmikkien elämästä tulee paljon hausempaa, jos ne saavat olla huoneessa vapaina osan ajasta tai jatkuvasti. Ensin on kuitenkin varmistettava, että huone on niille turvallinen.

Ennen kuin eläimet päästetään ensimmäistä kertaa häkistä, koko huone käydään läpi "eläimen silmin" yhdessä aikuisen kanssa. Varmistetaan, että kaappien alla ei ole koloja, joihin eläin voisi kadota. Ikkunaverhot nostetaan sellaiseen paikkaan, että eläin ei lähde kiipeämään niitä pitkin ja putoa. Sähköjohtot ja huonekasvit nostetaan pois eläinten ulottuvilta. Johtojen jyrimisestä voi saada sähköiskun, ja jotkin huonekasvit ovat myrkyllisiä. Muovipussit, lyijykynät, kumit, liimat ja paristot siirretään pois ulottuvilta.

Ovet ja ikkunat pidetään kiinni, kun eläimet ovat irrallaan. Kätevää on laittaa oven ulkopuolelle lappu, kun eläimet ovat vapaina, jotta muut perheenjäsenet tietävät avata oven varovasti.

Vapaina olemisen viihtyvyyttä lisää se, että eläimet voivat palata häkkiin milloin haluavat. Häkin ovi kannattaa siis pitää auki ja häkki sellaisessa paikassa, että eläimet pääsevät sinne helposti ja turvallisesti itse.

Joskus eläinten vapaaksi päästämistä epäroidään siksi, että niiden pelätään pissaavan ja papanoivan ympäriinsä. Monet jyräjät kuitenkin tottuvat käyttämään häkkiä vessanaan, jos niitä pidetään ensin pari viikkoa häkissä ennen kuin vapaana jaloittelu aloitetaan. Jotkin eläimet eivät kuitenkaan opi tätä, joten on varauduttava silloin tällöin siivoamaan. Rotilla on lisäksi luonnostaan tapana merkitä elinalueitaan pienillä pissatipoilla. Tämä on niiden luonnollista käyttäytymistä, jolle ne eivät voi mitään ja josta ei pidä suuttua.

Tärkeitä asioita eläimen käsittelystä ja kiinni saamisesta voi lukea sivulta 15.

Ilmaisia seikkailutunneleita huoneen lattialle voi tehdä tyhjästä wc- ja talouspaperirullista, muropaketeista ja muista pahvirasioista, joihin leikataan sopivan kokoisia kulkuaukkoja.

Jos marsu suhtautuu ihmiseen luottavaisesti, sitä voi pitää sylissä näin. Toinen käsi on kaikkien jalkojen ja vatsan alla, jolloin marsu tuntee olevansa tukevalla alustalla. Toinen käsi pitää marsun ihmistä vasten, jotta se ei pääse putoamaan. Kanin ja aikuisen rotan nostaminen tapahtuu suunnilleen samalla tavalla.

Käsittely

Kaikkia pikkulemmikkejä on käsiteltävä varovasti, koska niillä on hyvin ohuet luut. Jos eläintä puristaa, se voi vahingoittua. Eläintä ei myöskään saa päästää putoamaan käsistä tai sylistä. Kun pidät eläintä sylissäsi, turvallisinta onkin istua lattialla.

Oikea tapa pitää marsua, kania, rottaa tai chinchillaa sylissä näkyy viereisen sivun kuvasta. Pienempiä eläimiä, kuten hiirtä, gerbiiliä, hamsteria tai rotanpoikasta nostetaan näin: Ensin molemmat kädet viedään eläimen molemmin puolin eläimen alle, kämmenet ylöspäin. Sitten kädet suljetaan eläimen ympärille "kupiksi" niin että eläintä ei kuitenkaan puristeta.

Mitään eläintä ei saa nostaa hännästä eikä korvista. Se sattuu, ja häntä tai korvat voivat jopa vahingoittua. Eläintä ei myöskään saa ajaa takaa, koska sellainen tuntuu pikkulemmikistä niin pelottavalta, että se voi jopa kuolla sydänkohtaukseen.

Jos eläimesi juoksee sinua karkuun tai yrittää purra, se ei ole ilkeä. Sitä pelottaa. Jos se ei ole poikasena tottunut olemaan ihmisten käsiteltävänä, ihmiset voivat tuntua siitä oudoilta ja vaarallisilta. Arkakin eläin voi kuitenkin oppia luottamaan sinuun, jos olet kärsivällinen. Tärkeää on, että et yritä ottaa sitä kiinni väkisin. Sen sijaan kannattaa viettää paljon aikaa eläimen lähellä ja tarjota sille herkkupaloja kädestä. Voi mennä monta päivää ennen kuin se uskaltaa tulla ottamaan ruokaa kädestäsi, mutta kannattaa olla kärsivällinen. Sitten kun eläin on monen päivän ajan jo ottanut ruokaa sormistasi, voit seuraavaksi laittaa herkkupalan avoimelle kämmenellesi niin, että eläimen on astuttava kämmenellesi ottaessaan sen. Sitten kun tämä on sujunut monen päivän ajan, voit varovasti jo koskettaa eläintä. Kun maltat edetä tarpeeksi hitaasti, eläimestä tulee lopulta paljon kesympi kuin jos yrittäisit totuttaa sen itseesi äkkiä.

Joskus voi tulla sellainen tilanne, että eläin on saatava kiinni, vaikka se ei vielä olisikaan niin kesy, että antaisi ottaa itsensä käteen. Eläin esimerkiksi on ollut vapaana lattialla ja joutuu lähtemään ulos, ja eläin pitää laittaa takaisin häkkiin. Useimmat eläimet saa silloin kätevästi kiinni sopivan kokoisella pahvirasiialla. Hamstereille ja gerbiileille käy esimerkiksi tyhjä talouspaperirulla. Rotan kanssa voi käyttää vaikka tyhjää pahvista kauraryynipakettia. Rulla tai paketti laitetaan eläimen lähelle ja odotetaan kärsivällisesti. Jossain vaiheessa eläin menee rullan tai paketin sisään tutkimaan sitä, jolloin voit sulkea käsilläsi rullan päät tai paketin suuaukon. Nyt voit siirtää koko paketin eläimeen häkkiin.

Rotta ja hiiri

Rotat ja hiiret ovat melko helppohoitaisia. Ne sopivat myös omistajansa ensimmäisiksi lemmikkieläimiksi – etenkin jos ne hankitaan suoraan hyvältä kasvattajalta eikä eläinkaupasta, jolloin ne ovat valmiiksi hyvin kesyjä.

Rotta tarvitsee vähintään yhden rottakaverin, samoin hiiri vähintään yhden hiirikaverin. Rottia hankittaessa voi ottaa joko pelkkiä naaraspoikasia tai pelkkiä urospoikasia. Hiiristä vain naaraat tulevat aikuisina toimeen keskenään. Naaraat haisevat hiukan vähemmän kuin urokset.

Rotat ja hiiret ovat taitavia kiipeilijöitä. Niille tarvitaan korkea häkki, jotta sinne voi järjestää paljon erilaisia kiipeilytelineitä. Laudanpätkestä voi tehdä hyllyjä ja vinottain kulkevia rampeja. Paksuista oksista tai hamppuköyden pätkestä saa myös kulkureittejä. Eläinkaupoista voi löytyä tikkaita ja muita leluja. Kaikki tavarat on kiinnitettävä tukevasti, aikuisen perheenjäsenen avulla.

Myös piilopaikat ovat tärkeitä. Niitä voi tehdä esimerkiksi tyhjästä pahvipakkauksista, joissa ei ole mukana muovia. Pahvirasiat on helppo vaihtaa uusiin, jos ne alkavat haista. Hiirille ja rotanpoikasille voi myös tehdä hauskoja tunneleita tyhjästä vessa- ja talouspaperirullista.

Hiiret ovat niin pieniä, että ne voivat mahtua tavallisten häkkien pintojen välistä. Niiden asunto kootaan tiheäpinnaisista hiirihäkeistä. Jos hiirille tekee itse ison häkin, kannattaa katsoa eläinkaupan hiirihäkeistä mallia, kuinka tiheät pinnat tarvitaan.

Rotat ja hiiret ovat hereillä enimmäkseen illalla ja yöllä. Päivällä ne yleensä nukkuvat, eikä niitä pidä silloin häiritä.

Etenkin rotta on älykäs ja oppivainen eläin. Se myös kiintyy omistajaansa voimakkaammin kuin useimmat muut jrsijät.

Riippumatto, jollaisen voi tehdä esimerkiksi kangasnenäliinasta tai pienestä käsipyyhkeestä, on monien rottien suosikki.

Hiiri on aikaisemmin ollut yleisempi lemmikkieläin kuin nyt. Hiiret ovat edelleen hyvä valinta lemmikeiksi, koska niille on melko helppo järjestää hyvät olot.

Mongoliangerbiili

Mongoliangerbiili on melko helppohoitoinen, mutta sopii kuitenkin parhaiten sellaiselle omistajalle, jolla on jo ennestään kokemusta eläimistä. Joskus eläinkaupoissa myydään myös muita gerbiililajeja, mutta ne tarvitsevat kokeneen omistajan.

Gerbiilit ovat hyvin seurallisia ja tarvitsevat ainakin yhden lajitoverin kaverikseen. Paras ratkaisu on ottaa joko pelkkiä naaraspoikasia tai pelkkiä urospoikasia.

Gerbiilit eivät juuri kiipeile, mutta kaivaminen on niille tärkeää. Paras asunto on suuri lasiseinäinen terraario, koska sellaisen pohjalle voi laittaa parinkymmenen sentin kerroksen purua ja kuivaheinää, jossa ne voivat kaivaa. Tällainen paksu kuivikekerros tarvitsee vaihtaa uuteen parin viikon välein tai tarvittaessa, ettei se ala haista. Gerbiilit hyppivät paljon, minkä vuoksi terraariossa on hyvä olla tiivis kattoverkko.

Gerbiili tarvitsee myös kylpyhiekkaa, jota saa eläinkaupasta. Se laitetaan erilliseen pieneen vatiin, joka annetaan gerbiileille vähintään tunniksi joka päivä. Likaantunut hiekka vaihdetaan puhtaaseen. Jos hiekkakylpyastian voi laittaa sellaiseen paikkaan, että purut tai muu kuivike ei lentele sinne ja peitä hiekkaa, sitä on hyvä pitää esillä myös koko ajan.

Gerbiilit pitävät piilopaikoista ja tunneleista, kuten tyhjästä pahvipakkauksista ja vessa- ja talouspaperirullien pahviputkista. Ne myös silppuavat mielellään pahvia ja paperia hampaillaan.

Gerbiilejä käsiteltäessä on oltava varovainen hännän kanssa, koska se katkeaa helposti, jos siitä ottaa kiinni. Hännän katkeaminen sattuu, eikä katkenneen hännän tilalle kasva enää uutta.

Gerbiilit ovat hereillä yleensä iltaisin ja öisin, mutta välillä päivisin. Kun ne nukkuvat, niiden täytyy saada olla rauhassa.

Gerbiilejä on useita eri lajeja. Mongoliangerbiili, jota sanotaan usein vain gerbiiliksi, on lemmikkinä niistä yleisin.

Syyrianhamsteri tunnetaan myös nimellä kultahamsteri. Hamsterit ovat luonnostaan töpöhäntäisiä, eli niiden häntä ei ole katkennut vaikka saat- taakin näyttää siltä.

Syyrian- ja kääpiöhamsterit

Hamsterit sopivat parhaiten jo vähän kokeneemmalle eläinten omistajalle. Etenkin kääpiöhamsterit ovat hyvin vikkeliä eivätkä aina kesyynny yhtä helposti kuin syyrianhamsteri. Siksi niitä suositellaan vain yli kymmenvuotiaille.

Hamsterit ovat hereillä illalla ja yöllä. Päivällä ne nukkuvat, eikä niitä pidä silloin häiritä.

Hamsterit pitävät piilopaikoista ja tunneleista, kuten tyhjästä pahvipakkauksista ja vessa- ja talouspaperirullien pahviputkista. Ne saattavat myös yrittää kiipeillä, mutta ovat aika kimpelöitä kiipeämään ja voivat pudota. Siksi niitä pitäisi pitää vain sellaisissa paikoissa, missä ne eivät pääse kiipeämään korkealle.

Syyrianhamsteri, jota sanotaan myös kultahamsteriksi, on aito yksineläjä. Se haluaa olla omistajansa ainoa eläin.

Kääpiöhamsteriteita on monta eri lajia: kiinankääpiöhamsteri ja kolme lajia venäjänkääpiöhamsteriteita. Venäjänkääpiöhamsterilajit ovat talvikko, campbelli ja roborovski. Kiinankääpiöhamsteri on yleensä yksineläjä ja haluaa olla omistajansa ainoa hamsteri. Myös talvikko on yleensä aikuisena yksineläjä. Campbelli ja roborovski ovat vähän seurallisempia, ja ne voivat viihtyä kaksittain tai pieninä ryhminä. Niitä on kuitenkin pidettävä silmällä, ja jos näyttää siltä että jotakuta kiusataan, ne on pidettävä eri häkeissä.

Kääpiöhamsteriteita on lemmikkeinä useita eri lajeja. Tämä on talvikko.

Marsu

Marsut sopivat sellaiselle omistajalle, jolla on jo jonkin verran kokemusta eläimistä. Marsu nimittäin on melko herkkä vedolle, tarvitsee ruokaan C-vitamiinilisäyksen ja voi pelästyessään saada sydänpysähdysten.

Marsut tarvitsevat marsuseuraa. Pienestä pitäen yhdessä kasvaneista naaraspoikasista tulee hyvät kaverit. Aikuiselle, toisiin marsuihin ennestään tottuneelle naarasmarsulle voi myös ottaa naaraspoikasen kaveriksi. Aikuiselle urokselle voi ottaa kaveriksi aikuisen naaraan, jos uros on sitä ennen viety eläinlääkärille kastroitavaksi eli leikattavaksi niin, ettei se voi saada poikasia. Pienestä pitäen yhdessä kasvaneista urospoikasista voi myös tulla kaverit, etenkin jos ne kastroidaan aikuisina. Joskus näkee myös kania ja marsua pidettävän yhdessä, mutta se on vaarallista marsulle. Kanin vahvojen takajalkojen potkusta marsu voi loukkaantua vakavasti ja lisäksi marsu voi sairastua bakteerista, joka monilla kaneilla on, ilman että niissä näkyisi mitään sairauden oireita.

Useimmat jyräjät kiipeilevät, mutta marsut eivät kiipeä juuri lainkaan. Sen sijaan ne tarvitsevat paljon sellaista tilaa, jossa ne voivat kävellä. Yksi mahdollisuus omatekoiseksi marsujen asunnoksi on kuvassa sivulla 11. Mitä enemmän tilaa ja pesäkoppeja, sitä mukavampaa marsuilla on.

Marsut ovat hereillä enimmäkseen päiväsaikaan. Muista jyräjistä ne poikkeavat myös siitä, että ne käyttävät paljon ääniä. Yksi yleinen ääni on kimeä "kuii-kuii-kuii", joka on marsujen kutsuääni. Samaa ääntä ne käyttävät joskus silloin, kun omistaja on tuomassa niille ruokaa.

Jos marsu on tottunut luottamaan ihmisiin, se saattaa viihtyä sylissä silitteltävänä. Useimmat muut jyräjät eivät juuri välitä silittämisestä.

Kani

Kaikki tähän mennessä esitellyt eläimet ovat jyräjöitä. Kani ei ole jyräjä, vaan se kuuluu jäniseläimiin – se on siis jänisten sukulainen. Kanin elintavat ovat kuitenkin melko samanlaiset kuin monien jyräjöiden.

Kani on kookkaampi kuin jyräjät. Kaneja on hyvin monenkokoisia, mutta pienimmätkin kääpiökaniit ovat yhtä suuria kuin isoimmat lemmikkijyräjät, kuten marsu tai chinchilla.

Kanit sopivat myös ensimmäisiksi lemmikeiksi, etenkin jos ne hankitaan hyvältä kasvattajalta, jolloin ne ovat valmiiksi tottuneita luottamaan ihmisiin. Kanit tarvitsevat paljon tilaa ja liikuntaa. Häkillä on oltava sekä pituutta että leveyttä ainakin pari metriä eli suuren parisängyn verran, mutta mieluiten kaniin pitäisi saada asua vapaina huoneessa.

Kanit ovat seurallisia ja kaipaavat lajikumppania, mutta aikuiset urokset eivät yleensä tule toimeen keskenään. Lemmikeiksi valitaan siis naaraita. Toinen mahdollisuus on ottaa yhden tai useamman naaraan seuraksi uros, joka on sitä ennen viety eläinlääkärin kastroitavaksi, jolloin seurauksena ei ole poikasia.

Kanit eivät kiipeile, mutta kaivaminen on useimmille kaneille tärkeää. Yksi tapa järjestää kaivamismahdollisuus on laittaa isoon laatikkoon purua ja kuivaheinää. Silloin on varauduttava siihen, että niitä sinkoilee myös ympäri huonetta.

Kanit ovat hereillä enimmäkseen päivisin, mutta voivat olla liikkeellä myös hämärässä.

Kani tarvitsee paljon liikkumatilaa. Se viihtyy parhaiten, jos saa asua kotona vapaana lattialla.

Chinchilla ja degu

Chinchilla ja degu sopivat kokeneelle lemmikinomistajalle. Molemmat ovat helposti pelästyviä, joten niille on erityisen tärkeää, että kotona on rauhallista. Degun pelästyessä siltä voi irrota osa hännästä. Samoin voi käydä, jos degua ottaa hännästä kiinni.

Chinchilla syömässä kuivaheinää. Kuivaheinä on osa kaikkien pikkulemmikkien perusruokaa, ja sitä pitäisi olla aina niiden saatavilla.

Molemmat lajit ovat seurallisia ja kaipaavat lajikumppania, mutta aikuiset urokset eivät tule toimeen keskenään. Lemmikeiksi valitaan siis naaraita. Toinen mahdollisuus on ottaa yhden tai useamman naaraan seuraksi uros, joka on sitä ennen viety eläinlääkärin kastroitavaksi, jolloin seurauksena ei ole poikasia.

Chinchilla hyppii paljon, ja degu kiipeilee. Niille tarvitaan korkea häkki, jossa on monella eri korkeudella hyllyjä ja muita tähytyspaikkoja. Chinchilla on vähän isompi kuin degu, ja chinchillahäkin onkin hyvä olla koko huoneen korkuinen. Chinchillahäkissä myös lattiatilaa tarvitaan enemmän: häkillä on hyvä olla sekä pituutta että leveyttä vähintään pari metriä.

Chinchillat ja degut tarvitsevat myös kylpyhiekkaa, jota saa eläinkaupasta. Se laitetaan erilliseen pieneen vatiin, joka annetaan eläimille vähintään pariksi tunniksi joka päivä. Likaantunut hiekka vaihdetaan puhtaaseen. Jos hiekkakylpyastian voi laittaa sellaiseen paikkaan, että purut tai muu kuivike ei lentele sinne ja peitä hiekkaa, sitä on hyvä pitää esillä koko ajan.

Chinchillat ovat hereillä illalla ja yöllä. Päivällä ne nukkuvat, eikä niitä pidä silloin häiritä. Degut ovat hereillä enimmäkseen päivisin.

Degu haluaa päästä välillä korkeille paikoille tähyttämään, samoin kuin chinchillakin. Silloin niillä on turvallisempi olo.

Siperianmaaorava

Siperianmaaorava sopii kokeneelle lemmikinomistajalle.

Siperianmaaorava on jossain määrin seuralinen, mutta eri tavalla kuin useimmat muut pikkulemmikit. Se tarvitsee myös paljon omaa tilaa. Siperianmaaoravakaan ei viihdy kokonaan yksin, mutta se voi välillä haluta, että kaverit pysyvät monen metrin päässä. Isokin häkki saattaa olla liian pieni, jotta siinä voisi pitää useampaa kuin yhtä siperianmaaoravaa. Etenkin naaraat saattavat tulla toimeen samassa häkissä, mutta jos näyttää siltä, että jotakuta niistä kiusataan, ne on siirrettävä eri häkkeihin.

Siperianmaaorava pitää sekä kaivamisesta että kiipeilemisestä. Kaivamista varten sille voi antaa ison laatikollisen purun ja kuivaheinän sekoitusta. Lisäksi se tarvitsee piilopaikkoja ja kiipeilytelineitä samalla tavalla kuin rotta (ks. sivu 16). Huoneessa vapaana ollessaan se loikkii samalla tavalla kuin orava, mikä on otettava huomioon, kun huoneen turvallisuutta suunnitellaan.

Siperianmaaorava on hereillä päivisin. Illalla se saattaa mennä nukkumaan jo aika aikaisin, eikä sitä saa silloin häiritä.

Pesäkoppi on tärkeä siperianmaaoravan turvallisuudentunteelle, samoin kuin kaikkien muidenkin pikkulemmikkien.

Muut eläimet

Eläinkaupoissa näkee joskus myytävänä muitakin pikkulemmikkejä kuin tässä vihkosessa mainitut. Yleensä ne sopivat vain erityisen kokeneille omistajille. Monet niistä ovat arkoja ja helposti pelästyviä. Ne saattavat myös tarvita juuri tietynlaista ruokaa tai juuri tietynlaisen asunnon. Siksi ne sopivatkin parhaiten sellaisille aikuisille omistajille, joilla on ollut monia eläimiä jo aikaisemmin.

Tämä vihkonen on alakouluikäisille suunniteltu tietopaketti vuoden 2011 Eläinten viikon teemasta: lemmikkijärsijöiden ja kaniin hoidosta. Kouluopetuksen lisäksi vihkonen sopii muun muassa partioon ja eläinkerhoille.

Vihkosen tietoja voi käyttää kaikkien oppilaiden kanssa riippumatta siitä, onko heillä kotonaan lemmikki tai saattavatko he tulevaisuudessa sellaisen hankkia. Käytännön hoitotiedon lisäksi vihkosessa on yleistietoa, joka avartaa myös muiden oppilaiden tietoja eläimistä ja niiden elintavoista.

Vihkoseen liittyvä tehtäväpaketti löytyy netistä: www.lemmikkitieto.fi

Eläinten viikko on vuosittain 4.–10. lokakuuta vietettävä teemaviikko. Sen ensimmäinen päivä on samalla Maailman Eläinten päivä ja eläinten suojelususpyhityksen Fransiskus Assisilaisen muistopäivä. Suomessa eläinten viikkoa on vietetty vuodesta 1959 alkaen. SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto tuottaa Eläinten viikolle vuosittain ilmaisen aineistopaketin, jota voi tilata opetustarkoituksiin.

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry on tehnyt eläinsuojelutyötä vuodesta 1901 alkaen. SEY on eläinsuojelun asiantuntija ja Suomen suurin eläinsuojelujärjestö. SEYn toimialaan kuuluvat kaikki eläinlajit ja liiton toiminta kattaa koko maan.

Lisää tietoa: www.sey.fi

